Gestaltningsbilaga till stadsmässighetsdefinitionen

Kommungemensamt styrdokument

Antagen av Kommunfullmäktige 2020-06-15

upplandsvasby.se

Upplands Väsby kommun

Innehåll

Sammanfattning 3
Riktlinjer - arkitektur 4
Riktlinjer - offentlig utsmyckning och konst 5
Syfte 6
Bakgrund 6
Varför är gestaltningen viktig 7
Stadsmässighetsdefinitionen 7
Väsby vågar och gör 8
Enkät om arkitektur 9
Arkitekturstilar mest uppskattade i Väsby
Jugend 11
Nyrenässans 12
20-talsklassicism 13
Nationalromantik 14
Arkitekturstilar - minst uppskattade i Väsby 15
Några lärdomar 15
Gestaltningsuppdraget 16
Källor / fotnot 17

Tillägget till stadsmässighetsdefinitionen gäller i första hand för området som definierats som tät stadsbygd i översiktsplanen.

Målgrupp för arbetet är alla parter som behöver få en tydligare bild av kommunens förväntningar vad gäller utformning och gestaltning av byggnader och den offentliga miljön såsom markägare, exploatörer, intresseorganisationer, privatpersoner med mera.

Dokumentet är tänkt att användas som grund för diskussioner om framtida arkitektur och gestaltningsprojekt.

Sammanfattning

En väl gestaltad livsmiljö hjälper till att bygga platsens identitet, får människor att trivas och ökar tryggheten. Ett rationellt byggande får inte stå i vägen för gestaltningen. Under hösten 2019 genomförde kommunen en undersökning om arkitekturstilar för att få koll på Väsbybornas åsikter om husens utformning. Över 600 personer svarade på enkäten. Även om det bara motsvarar en liten del av Väsbys befolkning så ger resultatet en fingervisning om vilka arkitekturstilar som invånarna gillar. Tanken är att styra in byggnationen mot det som invånarna tycker mest om. Enkätsvaren visar att de äldre stilarna kring sekelskiftet 1800/1900 är de mest uppskattade. Bilagan beskriver vad som kännetecknar dessa olika stilar och som kommunen därför vill se mer av. Avsikten är inte att begränsa kommande byggnaders utformning till att enbart kopiera de äldre byggnaderna, tanken är att ny bebyggelse ska förhålla sig till de karaktärsdrag som återfinns i de stilar som Väsbyborna uppskattar mest . Detta kan göras på samma vis som i äldre stilar men även åstadkommas eller beaktas på andra sätt. En annan viktig del är att dåtidens teknik och ekonomi måste översättas till vad som är möjligt att göra idag. Det område som omfattas av den här bilagan är i första hand hela den täta staden med bland annat stationsområdet (undantaget själva resecentrum och stationen), centrum och Bredden.

Riktlinjer - arkitektur

De kvaliteter och material som finns i de mer uppskattade byggnadsstilarna ska förekomma i högre grad ju större påverkan en byggnad har på en plats och ju mer i fokus platsen är.

… kvaliteter att eftersträva:

- Byggnaden ska ha en uttrycklig början och slut, det vill säga en markerad bas och ett tydligt tak. Extra mycket kraft ska därför ägnas byggnadens bottenvåning som möter invånarna på nära håll.
- Takets utformning, form och material, är en viktig del i husets gestaltning. Det ska ha en funktion utöver att fungera som väderskydd – gestaltningsmässigt, för att fördröja dagvatten, fungera som spridningskorridor med mera. Tekniska anläggningar ska integreras i gestaltningen. Det får gärna förekomma en variation i takutformningen till exempel i lutningar och hur det är brutet men även med hjälp av takkupor och annan artikulering.
- Fönstren bör ha en uppdelning i flera mindre rutor oftast med en omfattning av något slag. Fönsterbågar och karmar är en viktig del i husets uttryck och bör ägnas motsvarande omtanke. Det bör också finnas någon form av rytmik i fönstrens placering.
- Entréer ska placeras mot gatan och ha en tydlig utformning. Entréer bör utformas välkomnande och i bra material som ger ett positivt bidrag till gaturummet.
- I fasader mot gatan bör balkonger användas sparsamt. Balkonger ska integreras i den övriga gestaltningen. Utformningen ska vara ett positivt tillägg till huset.
- Det är viktigt att en byggnad både tål att ses på långt håll och upplevas nära i detalj. Dekorer och utsmyckning av olika slag infogas gärna och då med god form och i lämpliga material.
- Färgsättningen bör vara genomtänkt, harmonisk och utgöra en del av husets gestaltning.
- Byggnadens material ska vara sunda och hållbara och stå emot ”tidens tand”. I speciellt utsatta lägen ska sådana material väljas som klarar slitage.

… dessutom:

- Varje byggprojekt är unikt och ligger på en plats med specifika förutsättningar vad gäller sådant som topografi, kringliggande bebyggelse, natur, sol med mera. En platsanalys ska därför tas fram som grund för gestaltningen.
- Husen ska utformas individuellt men i samklang med befintlig bebyggelse i proportion och uttryck, till exempel vad gäller fönstrens placering, höjden på sockeln, entréernas placering.

... attribut som bör förekomma i mindre utsträckning:

- Ensartade och storskaliga fasader utan variation.
- Hus placerade utan gårdsrum.
- De material som var minst uppskattade i enkäten - betong och plåt.
- Låglutande tak.
- Fönsterlösa gavlar.

Riktlinjer - offentlig utsmyckning och konst

Människans upplevelse av arkitektur, konst och utsmyckning är central. Offentlig utsmyckning ska ses i ett brett perspektiv där konsten är en del. Offentlig utsmyckning innefattar även sådant som belysning, roliga lekskulpturer, planteringar, speciella bänkar med mera. Utsmyckningarna ska vara förankrade i platsen och den omgivande bebyggelsen och bidra till att ge platsen identitet. Tanken är att skapa trivsamma offentliga miljöer som i förlängningen ger en ökad trygghet.

… några utgångspunkter för offentlig utsmyckning och konst:

- Den ska vara förankrad i sin miljö och hjälpa till att förstärka platsens unika karaktär.
- Den ska medverka till att höja kvaliteten på det offentliga rummet – gator, torg och parker.
- Offentlig utsmyckning och konst ska hjälpa till att utveckla området i samklang med övriga stadsbyggnadselement – arkitektur, möblering med mera.
- Den ska vara av hög kvalitet.

Syfte

Syftet med bilagan är att tydliggöra kommunens syn på gestaltning och arkitektur för att på så vis kunna styra mot ett sådant uttryck i den byggda miljön som invånarna gett uttryck för. Tanken är att bilagan ska verka för en god arkitektonisk utveckling i Upplands Väsby och välgestaltade offentliga miljöer. Sådana miljöer ökar trivseln och gör i förlängningen att fler vill vistas där. Bilagan ska fungera som en vägledning vid planering och byggnation.

Bakgrund

Stockholmsområdet växer så att det knakar och så även Upplands Väsby som förväntas bli cirka 63 000 invånare år 2040 att jämföras med dagens cirka 45 500 personer. Att invånarantalet ökar får såklart konsekvenser för kommunen. Fler bostäder måste byggas och mer service tillskapas bland annat i form av skolplatser och kommunikationer men det ger också möjligheter för invånarna. En tät stad innebär en mer levande stad där verksamheter av olika slag kan drivas och utvecklas.

Både den tidigare och den nu gällande översiktsplanen har inriktningen att Upplands Väsby inte längre ska vara en förort utan sträva efter en egen identitet med karaktären av en modern småstad med en tät stadskärna och en blandning av bostäder och arbetsplatser.

I den framtidsbild som målas upp i översiktsplanen ”Väsby stad 2040” så består Upplands Väsby av fyra olika delar beroende på bebyggelsens täthet - tät stadsbygd, medeltät stadsbygd och småskalig stadsbygd liksom landsbygd. De centrala delarna av Upplands Väsby består av en tät stadskärna med sammanbindande stråk till Älvsundadalen och Bredden. Den täta stadsbygden anger exploateringstalet 1 vilket innebär att den sammanlagda bruttoarean för alla byggnader är lika stor som markytan inom området. Gestaltningsbilagan omfattar i första hand området som i översiktsplanen definieras som tät stadsbygd.

Varför är gestaltningen viktig?

Enligt svenska akademiens ordlista innebär gestaltning att forma något, att något antager en viss gestalt, utformning, formgivning, daning. Varje stad har en unik karaktär och identitet och i den är arkitekturen en viktig beståndsdel, både på ett övergripande plan vad gäller stadsbyggnadsskalan med byggnaders placering i relation till befintlig topografi, parker, gator med mera men också i mer detalj med de olika byggnadernas utseenden eller för den sakens skull det offentliga rummets utformning med belysning, bänkar, papperskorgar, offentlig utsmyckning och konst. På Boverkets hemsida pratar riksarkitekten Helena Bjarnegård om vikten av god arkitektur ”en väl utformad plats kan bland annat medföra att människor trivs och använder platsen, att de bor kvar i området eller att skadegörelse minskar”. Arkitekturen och det offentliga rummets utformning bidrar till att stärka stadens varumärke.

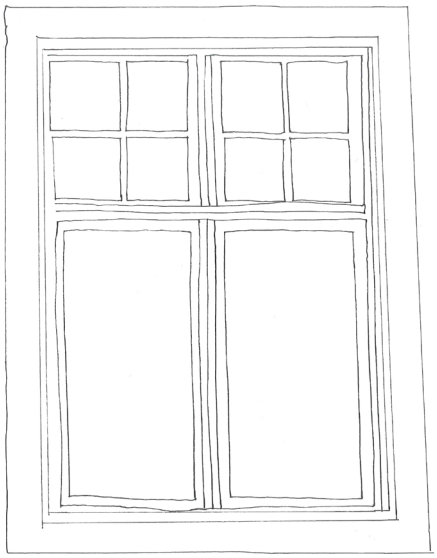

Stadsmässighetsdefinitionen

Stadsmässighetsdefinitionen syftar till att ge medborgare, verksamhetsutövare, marknadsaktörer, byggherrar med flera en bild av kommunens syn på stadsbyggande. Den ska även vara ett stöd för kommunens egna politiker och tjänstemän i arbetet med att utveckla Upplands Väsby. I den beskrivs vad kommunen lägger i begreppet stad och varför kommunen ser angeläget på att bygga stad. Det handlar om täthetens förmåga att utnyttja resurserna på ett effektivt sätt men också om att ge en levande miljö för människor att bo och verka i.

Stadsmässighetsdefinitionen identifierar två typer av gestaltning - av bebyggelsen och av rummet mellan husen. Rummet mellan husen är det som behandlas i stadsmässighetsdefinitionen. I den här gestaltningsbilagan behandlas byggnaders, byggnadsdelars och anläggningars form, material och färgsättning liksom offentlig utsmyckning och konst. Det vill säga det som ofta kräver en närmare betraktelse.

Väsby vågar och gör

Kort historik om Väsbys bebyggelseutveckling

I Väsby finns en stark tradition av att våga mer. Det här är en av anledningarna till kommunens slogan ”Väsby vågar och gör”. Inom bostadsbyggandet har kommunen länge varit känd som en föregångskommun. Flera uttrycksfulla och särpräglade miljöer där spännande och kreativa lösningar prövats har gett kommunen tydliga årsringar. De första hyreshusen i Väsby uppfördes i början av 1940-talet men ännu in på 1950-talet bestod den centrala delen i huvudsak av ett mindre villasamhälle med arbetarbostäder vid industrierna och en centrumbildning vid stationen. Under 1960-talet började samhället byggas ut i större skala. Flera grupphusområden byggdes efter tydliga idéer, exempelvis ”Ägget” med sina stora, förenklade, starka former och Skälby med dess intressanta låghusbebyggelse och omsorgsfullt genomförda trafikplanering och tankar kring gemensamhetsytor. Ekebo och Smedby är andra exempel på bebyggelse som har satt Väsby på kartan. Områdena visar bland annat på en stor omsorg om rummen mellan husen. Servicelokaler, skola, fritids med mera integrerades i bebyggelsen. Varje lägenhet hade också en egen yttertrappa och gård med ett litet staket.

Att den första stora bostadsmässan i modern tid, Bo 85, förlades till kommunen låg helt i linje med kommunens filosofi gällande bostadsbyggandet. ”Samnyttjande, flexibilitet och gemenskap var ledord i planeringen av mässan.” [1] I småhusområdet visade Byggforskningsrådet hur småhusbyggandet och grupphusområden skulle kunna utvecklas. I Carlslundsområdet presenterades bland annat atriumhuset som ett litet flerfamiljshus, kring ett gemensamt glastäckt gårdsrum. I centrumhuset åskådliggjordes boendeservice och hur ett trapphus kan göras om till ett vardagsrum för spontan gemenskap. [2] Ett annat exempel på Upplands Väsbys kreativitet i bostadsbyggandet är Väsby Labs som genomfördes under åren 2010-2012. Väsby Labs var ett ambitiöst dialogarbete som involverade Väsbybor, lokala näringslivet, studenter, forskare, bostadsutvecklare, arkitekter och investerare i ett mycket tidigt skede av planeringen. Tillsammans skapade omkring 1000 deltagare ramarna för det som senare kom att kallas Fyrklövern och som ofta fått epitetet den moderna småstaden. Fyrklövern var också den första stadsdelen i kommunen som utvecklades baserat på kommunens uppmärksammade Stadsmässighetsdefinition och Poängsystem.

Kort historik om offentlig utsmyckning i Upplands Väsby

Kommunen har sedan tidigare ett antal offentliga konstverk både nära stadskärnan och i kommunens utkant. Här finns exempelvis ”Grön eld”, ett skulpturalt klot i glasfiberbetong som står i Bredden liksom ”Piosaurus”, en skulptur som presenterar tankarna kring utvecklingen av Väsby entré. Bronsskulpturen ”Helgpappan” vid korsningen Skolvägen / Kyrkvägen skapar karaktär och tanke till området vid Väsby Centrum. Träskulpturerna i Suseboparken bidrar till att öka trivseln för allmänheten. Flera konstsatsningar har en tydlig koppling till platsen och flera av dem har även en koppling till Väsbys utveckling och historia. Ett par sådana exempel är den vandringsled i heliga Birgittas fotspår som kommunen byggt upp i Fresta eller de stora Optimuslampor som belyser Centralvägen och som har sitt ursprung i den fabrik som låg i området under 1900-talets början.

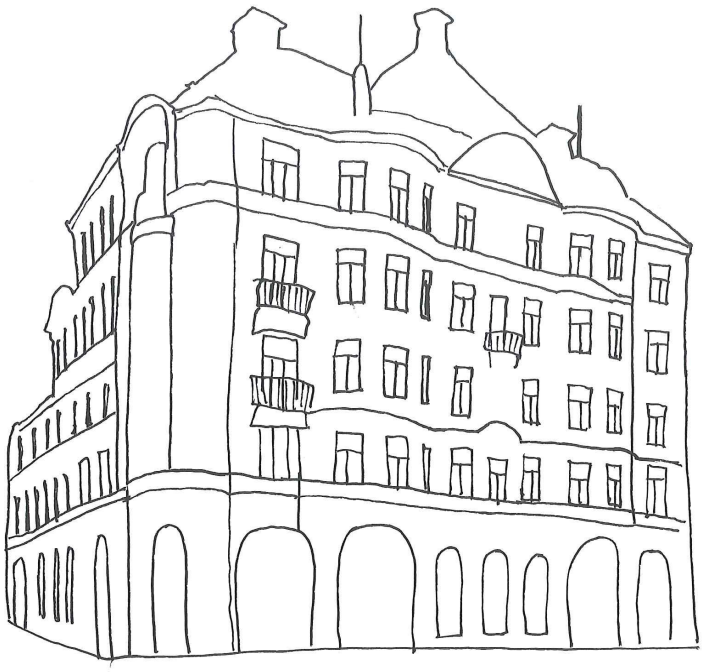

Enkät om arkitektur

I flerårsplanen med budget 2019-2022 framgår att ”det växande Upplands Väsby ska planeras och gestaltas i dialog med Väsbyborna” och att kommunen i högre grad ska utnyttja och vidareutveckla medborgardialog som ett verktyg för delaktighet i samhällsutvecklingen.

Vid plan- och miljöutskottets sammanträde den 4 september 2019 fick kontoret för samhällsbyggnad i uppdrag att göra en medborgardialog i form av en enkät för att undersöka medborgarnas syn på gestaltning och arkitektur. Tre frågeområden var inkluderade – arkitekturstilar, material och färger. Även viss bakgrundsfakta inhämtades. Både kommunens medborgare och andra som är intresserade av kommunens utveckling har svarat på enkäten.

Enkäten hölls öppen i två månader, mellan den 11 september och 11 november 2019. Marknadsföring gjordes i lokaltidningen, genom affischer uppsatta på strategiska platser i kommunen, i sociala medier med mera. Totalt svarade 671 personer på enkäten, varav 580 bosatta i kommunen. Fördelningen mellan kvinnor och män var relativt jämn. I stort motsvarade de svarande befolkningssammansättningen i kommunen överlag, även om några grupper inte var helt i överensstämmelse med hur det verkligen ser ut i kommunen: gruppen unga var mindre än dess procentuella andel, antalet svarande från Runby översteg Runbybornas egentliga andel och gruppen kvinnor i åldern 50-64 år var betydligt större än gruppens relativa storlek i kommunen.

De äldre arkitekturstilarna var de som uppskattades allra mest – det vill säga jugend, nyrenässans, 20-tals klassicism och nationalromantik. Den kategori som fick lägst poäng var ”miljonprogram”. Egentligen är inte detta någon arkitekturstil utan epitetet syftar till att det under en kort period skulle byggas en miljon bostäder i Sverige. Ungefär en tredjedel av dessa var storskaliga höghusområden och det är ofta dessa hus som förknippas med miljonprogrammet. Typiska hus var höga lamellhus, så kallade skivhus. Tanken var att de skulle kunna byggas snabbt med rationell byggteknik på plansprängda ytor.

Stilarnas placering i fallande skala:

1. Jugend
2. Nyrenässans
3. 20-talsklassicism
4. Nationalromantik
5. Postmodern 2015+
6. Postmodern 2015+
7. Folkhem
8. Postmodern 1980-1990-tal
9. Postmodern 2000-2010-tal
10. Funkis
11. ”Miljonprogram”

Det kan se lite märkligt ut i tabellen ovan där både plats 5 och 6 innehas av byggnader ”postmodern 2015+”, förklaringen är att det fanns två olika frågor i enkäten där ovanstående hus fanns representerade. Första bilden hamnade på plats 5 och andra bilden på plats 6.

Via fritextsvar har flera personer kommenterat de arkitekturstilar som presenterades i enkäten. Där diskuteras bland annat byggnadernas höjd och intryck, balkongers utseende och placering, takens form, husens färger med mera.

Av de olika material som presenterades – sten, puts, plåt, betong, trä – fick plåt och betong sämre betyg än de övriga materialen. De mest populära färgerna var mörkgrått tegel följt av rött tegel, gult och grönt. Men alla färger fick ungefär samma betyg.

Vad kännetecknar då de olika arkitekturstilar som Väsbyborna gett högst poäng? Nedan följer en kort sammanfattning och exempel på några tidstypiska element. Stilarna är presenterade utifrån deras popularitet i Väsby.

Jugend

Karaktärsdrag (bland annat hämtade ur boken ”Tidstypiskt: arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980"):
- Fasaderna har mjukt buktade burspråk som sträcker sig ovan taklisten.
- Putsytan är slät och dekorerad med fina raka linjer, ornament med växtmotiv och ibland kakelband.
- Sockel i sten.
- Fönstren är småspröjsade upptill men även annan typ av spröjsning förekommer.
- Taken är ofta högresta och har röd- eller grönmålad falsad plåt, mer påkostade hus har säteritak i kopparplåt eller glaserat tegel.

Nyrenässans

Karaktärsdrag (bland annat hämtade ur boken ”Tidstypiskt: arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980”):
- Markerade hörnhus med torn och dekorativa smidesdetaljer.
- Livfulla takfötter med skulptural effektverkan.
- Varierad fönstersättning som ansluter till planlösningen.
- Fasaderna är putsade, i natursten eller tegel med detaljer av sten, puts, gips eller gjutjärn.
- Taken har svart eller röd falsad plåt alternativt skiffer.

20-talsklassicism

Karaktärsdrag (bland annat hämtade ur boken ”Tidstypiskt: arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980"):
- Släta putsade fasader med sparsam dekor i form av lister, pilastrar, medaljonger och andra motiv från klassisk arkitektur.
- Socklarna i stenimitation.
- Fönster på jämna avstånd från varandra. De är mindre än tidigare och indelade i sex eller fler lika stora rutor.
- Välvda portiker leder in till en gemensam gård.
- Taken är flacka i falsad plåt, ibland även tegel eller skiffer.

Nationalromantik

Karaktärsdrag (bland annat hämtade ur boken ”Tidstypiskt: arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980”):
- Tunga, slutna fasader.
- Höga branta tak i mörkt glaserat tegel eller vanligt rött tegel, även kopparplåt.
- Vindsvåningen är ofta inredd.
- Burspråken bryter ibland igenom takfallen och har då egna tak.
- Fönstren är småspröjsade men ibland i kombination med stora obrutna glasytor.
- Fasad av rödbrunt tegel och ofta omsorgsfullt murade detaljer ibland med inslag av dekormålade putsfält.
- Socklarna i råhuggen granit, enstaka skulpturala inslag i huggen sten.

Arkitekturstilar - minst uppskattade i Väsby

Den arkitekturstil som Väsbyborna gillade minst är ”miljonprogram”. Epitetet syftar till en period i Sverige då en miljon bostäder skulle byggas på kort tid. En tredjedel består av storskaliga höghusområden med skivhus ofta placerade i samma riktning, det vill säga husen saknar egentliga gårdsrum. Dessa hus har ofta prefabricerade byggnadselement och balkonger i betong eller korrugerad plåt. Taken är plana och saknar taksprång. Ibland markeras husets avslutning uppåt med en bred sarg i avvikande färg. Fasadmaterialet är puts, betong, fasadtegel eller plåt. Färgerna är ofta i olika grå nyanser eller klara och starka som en reaktion mot det grå. Ofta saknar gavlarna fönster. [3]

Några lärdomar

Som vi har sett ovan så uppskattas i synnerhet arkitekturstilarna som var moderna kring sekelskiftet 1800/1900 av Väsbyborna. Några gemensamma drag:

Husen har en tydlig början och slut, det vill säga vanligen en markerad bas och ett tydligt tak. I princip har alla äldre hus någon form av sockel där fönstren ser annorlunda ut och där materialet skiljer sig från den övriga fasaden. Ofta natursten eller tegel, material som ger en viss tyngd och markerar husets plats på marken men som också är tåligt med tanke på det utsatta läget. När det kommer till taken så finns i de flesta fall en tydlig takfot och i många fall en variation i själva takutformningen. Det kan till exempel vara olika lutningar, att taket är brutet eller att det är försett med takkupor, torn eller annat som skapar karaktär.

Fönstren har ofta en uppdelning i flera mindre rutor. Ibland är fönstren också rundade i överkant. De tidiga stilarnas fönster har många gånger markerats med omfattningar av något slag, antingen i ett annat material eller i en annan färg. Dessutom placerades ofta fönstren nära fasadlivet. Fönstersättningen kan både vara symmetrisk eller asymmetrisk men gemensamt är att det finns en rytmik i fönstrens placering till exempel med fönster grupperade efter rumsindelningen.

Portaler är typiska för de äldre husen. Besökarens väg in i huset markerades med hjälp av portalerna. Entréerna är antingen placerade symmetriskt eller asymmetriskt i fasaden. Det finns både exempel på när dessa är stora och imponerande eller något mindre iögonfallande. Gemensamt är dock att de ofta är både påkostade och ornamenterade. Vanligt förekommande är pardörrar i massivt trä och glas.

Balkonger är inte så vanliga på de äldre husen. En balkong används ofta som ornament till exempel för att markera en port, ett hörn, burspråkets avslut, husets översta våning eller avslutet mot taket, så kallade kungsbalkonger. Balkongerna är antingen i samma material som huset i övrigt eller så har de räcken av smide utformade enligt den speciella tid då huset byggdes.

Dekorelement är relativt vanligt förekommande. Antingen genom målade fält i fasaden, mönstermurningar av olika slag alternativt sten- eller gipsfigurer. Dessutom användes flera slags friser liksom pelare och kolonner eller deras halvsyskon pilastrar och halvkolonner. Även gestaltningen av omfattningar kring entréer och fönster, utformningen av balkonger liksom andra byggnadselement utgör dekorativa inslag.

Färgsättningen är harmonisk och genomtänkt och en del av husets gestaltning. Gemensamt för de här husen är också att de ofta utformats i sunda material som åldras på ett bra sätt. Dessutom tål de att studeras både på avstånd och på nära håll, de detaljer som finns är av god utformning och visar att den som byggt huset både har brytt sig om husets omgivning och dess invånare.

Gestaltningsuppdraget

Att ha möjlighet att bo och leva på ett bra sätt är grundläggande för alla människor. Det är därför viktigt att människors vardagsmiljö håller en hög kvalitet och gestaltas med omsorg så att människor trivs och vill tillbringa sin tid där. Byggnaders utformning är en viktig komponent i detta liksom det offentliga rummets utsmyckning med konst, möblering med mera. Tillsammans ger det här platsens identitet. Framtidens arkitektur och utsmyckning måste därför berika stadsrummet och hjälpa till att skapa värden. Det är viktigt att de enskilda delarna stöttar varandra. Det ska vara självklart att både den tillkommande bebyggelsen och konsten ger ett positivt bidrag till utvecklingen av kommunen och gör att såväl dagens boende som framtida invånare upplever Upplands Väsby på ett gynnsamt sätt.

Arkitekturen kan främja livet mellan husen genom utformningen och användningen av byggnadernas bottenvåningar men även genom materialval och detaljer. En väl utformad byggnad i helhet och detaljer ger ett högt upplevelsevärde och gör att människor vill vistas i dess närhet. Den offentliga konsten har samma funktion, den kan hjälpa till att förmedla känslor men den kan också ställa frågor och väcka intresse. Attraktiva, välformade miljöer kan också hjälpa till att öka platsens trygghet. En miljö som är attraktiv lockar fler att vistas där. [4] Om fler vistas på en plats får det i sin tur en minskad skadegörelse som följd vilket i sin tur leder till att än fler ser positivt på platsen. Att Upplands Väsby ska vara en trygg och säker plats att bo och arbeta i är också en av de fokusområden som Kommunledningskontoret tagit fram i sin strategi för säkerhet och brottsförebyggande arbete.

Grundläggande för Väsbys arkitektur och offentliga gestaltning är också att den ska vara hållbar och åldras med värdighet, vilket även ger en bättre långsiktig ekonomi. Att bygga hus tar tid och innebär stora ekonomiska investeringar. Äldre tiders material är ofta gedigna och sådana som kan repareras och renoveras i flera omgångar utan att huset för den sakens skull upplevs som uttjänt.

Källor

- *Enkät, Upplands Väsby kommun: Hur vill du att Väsby ska se ut?*
- *Rapport: Hur tryggt blev det? Effektstudie av fyra trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljö; ArkDes SpaceScape; 190307*
- *Rapport: Översiktlig bedömning av kulturhistoriska bebyggelsemiljöer i tätorten – förstudie inför renovering av äldre detaljplaner; White på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, 2009*
- *Så byggdes husen 1880-2000, Arkitektur, konstruktion och material i våra flerbostadshus under 120 år; Cecilia Björk, Per Kallstenius, Laila Reppen; 2002*
- *Tidstypiskt: arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980; Cecilia Björk, Laila Reppen; 2016*
- *Upplands Väsby 50 år, ett stycke svensk nutidshistoria, Ingrid Olausson; 2002*

Fotnot:

1) Översiktlig bedömning av kulturhistoriska bebyggelsemiljöer i tätorten – förstudie inför renovering av äldre detaljplaner; White på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, 2009; sidan 68

2) Översiktlig bedömning av kulturhistoriska bebyggelsemiljöer i tätorten – förstudie inför renovering av äldre detaljplaner; White på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, 2009; sid 18

3) Så byggdes husen 1880-2000, Arkitektur, konstruktion och material i våra flerbostadshus under 120 år; Cecilia Björk, Per Kallstenius, Laila Reppen; 2002; sid 108
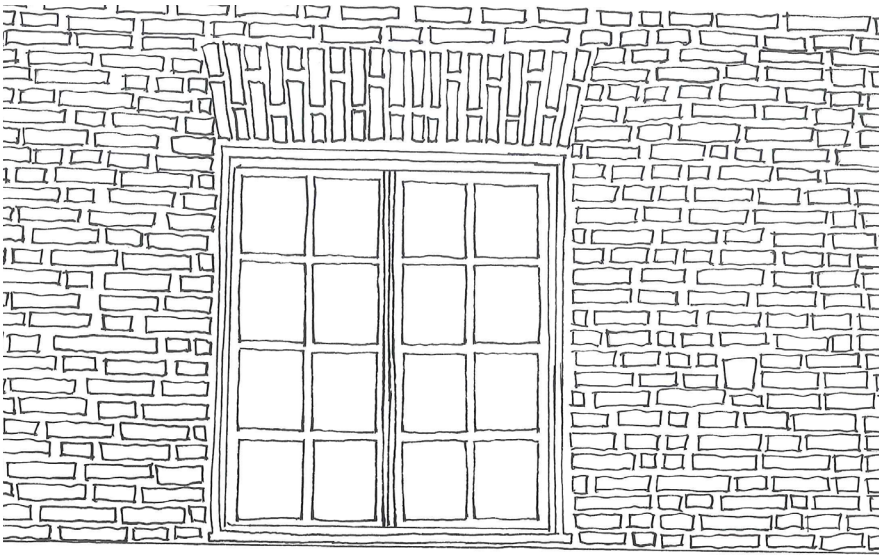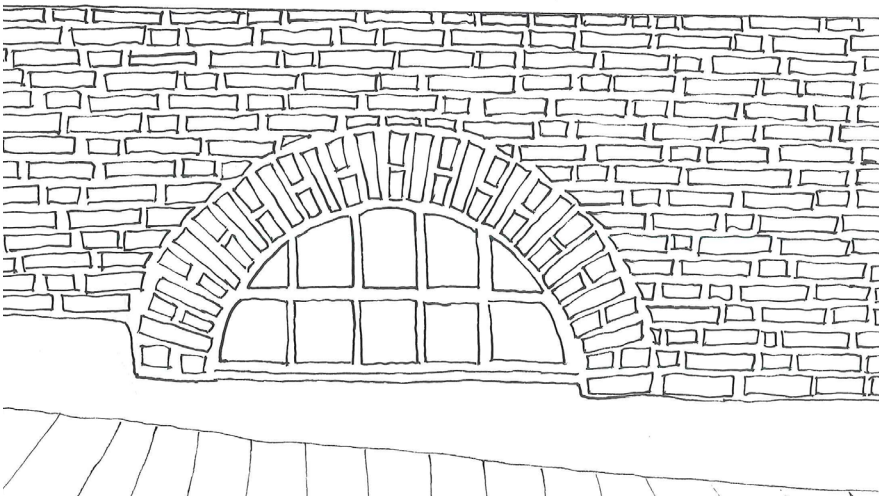
4) Hur tryggt blev det? Effektstudie av fyra trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljö; ArkDes SpaceScape; 190307